

XXIII JORNADES DE LA SAC: SIMEÓN DE GUINDA Y APEZTEGUI, EL COPRÍNCIP DESCONEGUT

# Simeón de Guinda y Apeztegui. Bisbe d'Urgell (1714-1737) Bisbe reformador i de bon govern

Mossèn Benigne Marquès i Sala

Arxiver Diocesà i Capítular d'Urgell. sac@andorra.ad



Resum

**Simeón de Guinda y Apeztegui. Bisbe d'Urgell (1714-1737). Bisbe reformador i de bon govern**

Es repassen algunes de les accions realitzades pel Bisbe com la celebració del Sínode, les visites *ad limina*, els processos de visites, com a defensor de la neutralitat de les Valls d'Andorra, altres actuacions i la seva mort i sepultura.

Resumen

**Simeón de Guinda y Apeztegui. Obispo de Urgell (1714-1737). Obispo reformador y de buen gobierno**

Se repasan algunas de las acciones realizadas por el Obispo como la celebración del Sínodo, las visitas *ad limina*, los procesos de visitas, como defensor de la neutralidad de los Valles de Andorra, otras actuaciones y su muerte y sepultura.

Résumé

**Simeón de Guinda et Apeztegui. Évêque d'Urgell (1714-1737). Évêque réformateur et bon gouvernement**

On passe en revue certaines des actions menées par l'Évêque, comme la célébration du Synode, les visites *ad limina*, les processus de visite, en tant que défenseur de la neutralité des Valls d'Andorre, d'autres actions et sa mort et son enterrement.

Abstract

**Simeón de Guinda y Apeztegui. Bishop of Urgell (1714-1737). Bishop reformer and good government**

Some of the actions carried out by the Bishop are reviewed such as the celebration of the Synod, the *ad limina* visits, the visitation processes, as defender of the neutrality of the Valls d'Andorra, other actions and his death and burial.



asqué el 8 de març del 1659 a Esparza, Navarra. Doctor en Teologia per Pamplona, fou canonge regular de sant Agustí, canonge també de la col·legiata de Roncesvalles. En 1707 fou nomenat abat de la col·legiata de sant Isidor de Lleó.<sup>1</sup> I és el 17 de setembre de 1714, quan va ser elegit Bisbe d'Urgell.<sup>2</sup>

El 5 de desembre de 1714 es presenten al capítol les butlles del nomenament del nou Bisbe i el cabiscol li dóna la possessió del Bisbat. El 27 d'abril de 1715 el capítol ja li busca una casa amb mobles adients, perquè el palau episcopal resta inhabitable, probablement per efectes de la Guerra de Successió. El Bisbe els mostra que no vol fer una entrada pública, per aquest motiu el 9 de maig d'aquell mateix any, el capítol nomena una comissió que s'encarregarà de anar-lo a rebre a Organyà. És el 18 de maig del mateix 1715, quan personalment presta el jurament solemne a la catedral d'observar tots el privilegis i consuetuds capitulars. A continuació, reunits tots els canonges a l'aula capitular els dirigeix una petita plàtica i rep d'ells l'*osculum pacis*, l'abraçada de la benvinguda.<sup>3</sup>

## Celebració del Sínode

Com estava legislat a l'entrada d'un nou Bisbe s'havia de celebrar un sínode diocesà. El Bisbe Simón de Guinda no

1. Cebrià BARAUT, i ALTRES, *Episcopologi de l'Església d'Urgell*, La Seu d'Urgell 2002, p. 94-96. L'article del bisbe Simeón de Guinda fou redactat per Enric Moliné i Coll.

2. *Hierarchia catholica*, p. 399.

3. ACU, actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 237v, 239v, 243r. La casa preparada per acollir el nou bisbe, com és lògic, fou la seva seu temporal, ja el 8 de juliol de 1715 signa un document des del seu Palau episcopal, *ibidem*, f. 244r-245v.

trigà en fer-ho, fou la primera actuació pública i solemne. El sínode tingué lloc a la catedral o a les seves dependències durant els dies del 25 de maig al 4 de juny de l'any 1715.<sup>4</sup>

Consta de trenta-quatre articles o constitucions, les quals tracten els temes acostumats dels sínodes, com són el culte, els eclesiàstics i la vida parroquial, els laics i les seves costums i el donatiu caritatiu que els clergues havien de fer a l'entrada d'un nou Bisbe, com a contribució a les despeses del bisbat. D'entre totes les constitucions, només n'esmentarem algunes. El sínode proposà de fer la publicació d'una compilació d'aquelles constitucions fonamentals i bàsiques promulgades en los diversos sínodes anteriors celebrats al bisbat. La mateixa idea es repetí en els altres sínodes posteriors, i finalment, aquesta edició no es féu sinó a finals del segle, l'any 1799. Alhora es proposà també la necessitat d'imprimir uns nous rituals, empresa aquesta que portà a terme el nostre Bisbe Simeó els anys 1727-1728, en dos volums impresos a Barcelona.<sup>5</sup> Tractaren sobre els tres noms a imposar en el baptisme. Denunciaren l'abús que es produïa amb motiu del casament d'algun vidu o vídua en la típica esquellotada, en la qual es feien diverses accions grotesques i impròpies. Les confraries i els seus majorals o priors ho organitzaven i ho aprofitaven per obtenir donatius quantiosos dels nuvis. El Bisbe prohibeix els abusos i imposa sancions. Només permet a les confraries i priors obtenir un donatiu caritatiu moderat. Reclamaren la immunitat i llibertat eclesiàstiques, especialment en temps de guerres, que els tocava viure. També tractaren el tema dels delmes i de les primícies.

### Les Visites ad limina

El Bisbe Simeón de Guinda practicà dues Visites *ad limina*, una l'any 1717 i l'altra l'any 1723.<sup>6</sup> Coneixem bé el text de la primera de les visites, perquè ha estat publicada i

endemés en conservem una còpia impresa del temps del Bisbe. En efecte, el 2 de maig de 1717, el Bisbe signava una llarga i molt completa redacció de la seva Visita *ad limina*.<sup>7</sup>

Aquestes visites són molt útils per a la història, perquè fan una bona descripció de l'estat en què es troben el bisbat i les seves institucions. Es parla del clero, el seminari, el capítol, els monestirs, les ordes religioses i de la vida del bisbat en general. També afloren els problemes, si n'hi ha. En aquesta Visita del 1717 el Bisbe parla dels privilegis del capítol que impedeixen el dret de visita, que li confereix el Concili de Trento. Així mateix hi ha al bisbat moltes ordes exemptes, que inclouen el règim d'algunes parròquies i que neguen al Bisbe el dret de visita.

### Els processos de Visites

Els processos de Visites d'esglésies i parròquies, ordenats pel Concili de Trento, foren el mitjà més eficaç que el Bisbe emprà per a una major renovació de la vida del bisbat. És un dels bisbes que, durant el seu llarg període de règim, més visites parroquials ha ordenat fer. Però en l'intent de fer-les, és quan també trobà diverses dificultats per part d'algunes institucions. El Bisbe nomenava un visitador general, el qual visitava les esglésies d'un o de diversos arxiprestats i descrivia l'estat de l'església o parròquia i consignava els manaments d'aquelles accions que calia realitzar, per tal de corregir les deficiències que hi havia trobat. Hem de distingir aquestes visites de les visites pastorals, que feia personalment el Bisbe, el qual mantenia un contacte directe amb els fidels de la parròquia i els administrava el sagrament de la confirmació.

El Bisbe Simeón de Guinda ordenà la pràctica d'aquests processos de visita de forma gairebé contínua sense massa interrupcions entre els anys 1715-1736.<sup>8</sup> Ben aviat ordenà la visita a les Valls d'Andorra, l'any 1716. És una visita força

4. El seu text fou publicat per Enric MOLINÉ I COLL, Els sínodes d'Urgell dels segles XVIII-XIX, *Urgellia*, 19 (2015-2018), p.594-617.

5. Francesc Xavier PARÉS I SALTOR, *L'ordinari d'Urgell de 1536*, La Societat Cultural Urgehlitana, La Seu d'Urgell 2002, p. 80.

6. Enric MOLINÉ I COLL, Les relacions de les visites «ad limina Apostolorum» dels bisbes d'Urgell (1597-1821), *Urgellia*, 3 (1980), p. 419-481; 4 (1981), p. 387-513.

7. Visita que fou editada per Enric MOLINÉ I COLL, Les relacions de les visites... *op. cit.*, *Urgellia*, 4(1981), p. 480-495. Enric Moliné edita el text segons ASV, fons Visita ad limina, Urgellensis. S'en guarda també una còpia impresa del temps del bisbe, ACU, Visites catedral, s. XVI-XVIII, caixa 89.

8. ADU, Processos de Visites (1700-1760), caixes, núm. 611 i 612.

detallada, on es descriu l'estat i composició de cada parròquia.<sup>9</sup> Però en aquest exercici topà amb l'oposició dels territoris exempts que li negaven el dret i la jurisdicció per a practicar-hi la visita. Els territoris exempts depenien d'alguna orde religiosa, la qual regia a la vegada algunes parròquies annexes. El Bisbe no podia entrar en dites parròquies sense el permís i l'autorització del prior d'aquella orde.

Així el mateix Simeón de Guinda ho narra i se'n queixa a la seva Visita *ad limina* de 1717. Diu el Bisbe que el 20 de juny del 1716, després d'haver informat el prior de Meià de la seva visita, es dirigí a la població de Vilanova de Meià, la qual formava part d'aquell priorat, amb la intenció de practicar-hi la seva visita i d'administrar el sagrament de la confirmació. Trobà l'església tancada i no havia sonat cap campana per a anunciar-ho als fidels. És més, cap al migdia es presentà a la posada on ell es trobava l'oficial del prior, Pere de Serradell, i li notificà que no tenia la jurisdicció per a practicar la visita ni l'autorització del seu prior. Aquell mateix dia a la tarda es congregà una multitud de gent d'aquell poble i d'altres veïns a la plaça i els va preguntar si volien ser confirmats -feia uns setanta anys que no havien rebut cap confirmació. Unànimement respongueren que sí. Aquella mateixa tarda i al dia següent el Bisbe administrà més de dos mil confirmacions.<sup>10</sup> Al mateix informe el Bisbe consigna l'oposició rebuda en altres pabordats.

També el capítol catedral d'Urgell mantenia que el Bisbe no podia ordenar una visita a la catedral en virtut de privilegis antics. Malgrat tot, el Bisbe personalment al final del seu episcopat, amb la presència de dos canonges, el 18 de maig de 1736, hi practicà una visita. Visità les creus, els reliquiariis i el tresor amb la roba i vestidures litúrgiques de la catedral. Ho completà amb la visita

material del temple. Però el capítol encara no donà per tancada aquesta controvèrsia sobre el dret de visita del Bisbe a la catedral, perquè el 10 de juliol del 1737, presentà una apel·lació a Tarragona, concernent un dels manaments donats pel Bisbe en aquella visita.<sup>11</sup> Ja a l'inici del seu pontificat havia mantingut una primera discussió amb el capítol sobre el seu dret i jurisdicció respecte al capítol i la catedral. El Concili de Trento havia ordenat que a les catedrals s'havia de nomenar un canonge magistral. El Bisbe des de l'inici va nomenar un nebot seu, Carlos de Apeztegui, com a magistral d'Urgell. El capítol ho refusà, perquè deia que la nominació de canonges corresponia exclusivament al mateix capítol, mentre que el Bisbe replicava que aquesta canongia que era nova i creada pel concili, era de nominació episcopal. Solventaren aquesta discordància, amb un acord que varen signar ambdues parts, el 6 de novembre de 1717. En endavant aquesta canongia serà d'assignació conjunta, *collegialiter*, és a dir que en tots els tràmits de convocatòria d'una nova canongia del magistral i en la seva adjudicació, intervindran representants d'ambdues parts.<sup>12</sup>

Aquest acord fou també ratificat després per la cúria romana, el 5 de juny del 1723, per Alexandre Aldobrandino, nunci del papa Innocenci XIII.<sup>13</sup>

Una altra concòrdia va estipular el Bisbe amb el capítol de Solsona respecte el monestir exempt de Gualter. L'acord fou signat el 23 de juny de 1726 i determinaren que correspon al Bisbe l'exercici jurisdiccional en el règim espiritual. El Bisbe haurà d'examinar i donar llicències als rectors de les esglésies d'aquest monestir i també hi practicarà les visites corresponents.<sup>14</sup>

Unes majors dificultats, de caràcter polític, tingué en la part del Bisbat de la Cerdanya francesa, per tal de practicar-hi la seva cura pastoral. Des de 1695, aquella part del bisbat

9. ADU, Visita del 1716, caixa núm. 611. És un quadern amb les visites de l'arxiprestat Major i Andorra. La parròquia d'Andorra és als f. 28r-29r; Sant Julià, f. 34v-35r; Encamp, f. 36r-v; Canillo, 36v-37v; i Ordino, f. 37v-38v. Aquesta visita ha estat editada per Cebrià BARAUT, «Visites pastorals i informacions referents a les parròquies andorranes, del segle XVIII», *Quaderns d'estudis andorrans*, II, Miscel·lània, Valls d'Andorra 2005, p. 267-320.

10. Enric MOLINÉ i COLL, Les relacions de les visites «ad limina apostolorum

Apostolorum» dels bisbes d'Urgell (1597-1821), *Urgellia*, 4 (1981), p. 490-492.

11. ACU, Visites de la catedral, s. XVI-XVIII, caixa, núm. 89; actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 428v-430v i 433v-434v.

12. ACU, actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 263r-265r.

13. ACU, calaix episcopologium, 1378-1907, caixa núm. 75.

14. ADU, registre de cúria, Simeón de Guinda, 1725-1727, núm. 94, f. 254r-258v.

havia estat incorporada a França. Les dificultats s'extremaren l'any 1728, quan les autoritats impediren al Bisbe que visités aquell territori que era francès.<sup>15</sup>

### Defensor de la neutralitat de les Valls d'Andorra

A la biblioteca de Montserrat es troba un manuscrit que porta el número 544 i que és una còpia parcial del *Manual Digest de les Valls neutras d'Andorra*, de l'autor Antoni Fiter i Rossell. Aquesta còpia fou feta l'any 1824 per l'historiador, Ignasi Pallarés i Rius, canonge premostratense de les Avellanés. És una còpia parcial, perquè només conté la transcripció dels llibres segon i tercer de l'obra original. Però al final d'aquest manuscrit el seu copista i historiador afegeix un apèndix que conté un bon nombre de documents, els quals han de servir com a proves que demostrin la defensa de la realitat d'una neutralitat de les Valls d'Andorra. És tal com ho indica el mateix copista: «Collecció de varios instruments relatius a les Valls d'Andorra, copiats fidelment de sos originals y reunits al fi dels tomos de esta Història per Dn. Ignasi Pallarés, canonge premostratense del Reial Monestir de las Avellanas. Tomo 2. Any 1824, pàgs. 391-396».<sup>16</sup> Del nostre Bisbe en copià una dotzena escassa de documents. En farem una ressenya d'alguns, emprant el mateix regest del copista, tal com aquest els presenta, i afegirem també alguna frase del text o de la carta original del mateix Bisbe.

-13 juny 1715 (instrument 25). «Manament del Sr. Bisbe als eclesiàstichs de Andorra a fi que no contribuescan ab donació alguna a favor de sa Magestat Catòlica, y als seculars pera que no regoneguian las autoritats civils y militars de España y nols paguian ninguna contribució que els demanian». El Bisbe diu: *Por quanto somos con el rey Christianísimo de Francia, príncipe soberano de los Valles de Andorra, país neutral, distinto y separado de otro qualquier dominio, aunque sito en los confines de Francia y principado de Cataluña.*

-22 abril 1716 (instrument 27). «Ofici del expressat Sr. Bisbe als còsols perquè no dexian pasar de España a Fransa ni de esta a aquella, gent sospitosa, y que detinguian cualsevol que encontrian sens pasaport del rey de Fransa o del gobernador del fort de Urgell». El Bisbe s'expressa així: *y lo referido cumpliréis en virtud de este nuestro mandato, pero no en virtud del que me dicen os ha enviado el gobernador de esta plaza, que no tiene ni ha tenido jamás jurisdicción ni autoridad en vos ni essa nuestra Valle, por ser de nuestra soberanía y de la del rey Crhristianísimo.*

-1 febrer 1721 (instrument 28). «Instruccions que dóna lo bisbe citat y que debian observarse en Andorra, per privar no entràs en ella la peste de Marsella y no se comunicàs a Cataluña, ab lo decret corresponent». El Bisbe dóna una llarga i detallada instrucció com s'han de conduir i actuar per tal d'evitar l'entrada de persones per la frontera de Fransa a fi d'evitar l'extensió del contagi. Indica: *para embarazar y privar del todo el comercio con la frontera de Francia y sus naturales, a fin de preservar todo el Valle y el Principado de Cataluña del mal contagioso y peste que se padece en la ciudad de Marsella y la Provenza de los dominios de su Magestad Christianísima.*

Explicació dels fets: Amb ocasió de declarar-se una pesta a Marsella, l'any 1720, la qual s'estengué també per la Provença, Espanya, per tal de tancar la frontera de França, va enviar tropes de vigilància als Pirineus i també un destacament al Pas de la Casa d'Andorra. El Bisbe se'n enterà quan estava fent la seva visita pastoral a Balaguer. El cavaller de Damas, comandant del comtat de Foix, va formular una protesta. Passat un temps, el destacament de la vigilància espanyola es retirà. És aleshores quan el Bisbe es dirigí al govern andorrà i formulà les esmentades instruccions, per tal que s'establís dos grups de vigilància, amb homes andorrans, un damunt de Soldeu i l'altre a la Valira Nord, damunt de Llorts.<sup>17</sup>

15. Enric MOLINÉ I COLL, «L'autorité de l'évêque d'Urgell en Cerdagne française, 1659-1803 », *Pays Pyrénéens et Pouvoirs Centraux xvie-xxe s.* Actes du Colloque International organisé à Foix les 1-3 octobre 1993, I, p. 206-207.

16. Cebrià BARAUT, «Un recull de documents andorrans del segle XVIII», *Quaderns*

*d'estudis andorrans*, 3(1978), p. 101-131.

17. Enric MOLINÉ I COLL, La soberania andorrana i la pesta dels anys 1720-1721. *Quaderns d'estudis andorrans*, 5 (1990), p. 21-48. Especialment aquest assumpte es troba amplament consignat a ADU, registre de cúria, num. 91, f. 125-164.

-12 setembre 1731 (instrument 33). «Carta del Sr. Bisbe per la que dona un medi al Síndich de la Vall, pera que alguns individus de ella púguian declarar davant las autoritats del rey de España en un asunto criminal, sens perjudici de la neutralitat andorrana». El Bisbe diu al Síndich: *se ha de discurrir como salvar la neutralidad de esa mi Valle*.

### Altres actuacions

En 1717 aprovà unes ordinacions per a l'església col·legial de Puigcerdà.<sup>18</sup> Aquest mateix any 1717, aconseguí del rei d'Espanya, donar continuïtat al col·legi dels jesuïtes de la Seu d'Urgell, al·legant la pobresa i aïllament d'aquestes contrades. Era quan una ordre reial havia suprimit totes les universitats i escoles de filosofia i teologia de Catalunya a favor de la nova Universitat de Cervera.<sup>19</sup> A més, la seva bona amistat amb els jesuïtes de la Seu contribuí al fet que els va encomanar la predicació de diverses missions pel bisbat i també el fet que el jesuïta Josep Villarejo, rector del col·legi dels jesuïtes de la Seu, li dedicqués una oració fúnebre, la qual l'any 1738 el col·legi de la Companyia de Maria i de l'Ensenyança de la Seu féu editar.<sup>20</sup>

L'any 1722 va fundar a la Seu l'orde de les Religioses de Nostra Senyora de la Companyia de Maria, anomenada també de l'Ensenyança. Feu venir dues monges d'un monestir de Barcelona, l'una com a priora i l'altra com a subpriora. S'hi reuniren també altres deu novícies. El Bisbe dotà de rendes suficients aquest col·legi per al seu manteniment. És tal com ho deixa relatat ell mateix a la seva Visita *ad limina* de 1723.<sup>21</sup> Les nenes de la ciutat i de la diòcesi hi anaven a classe dues vegades al dia a l'edifici, que era una casa que comprà el propi Bisbe. El 21 d'abril

de 1728 varen beneir la primera pedra de l'església,<sup>22</sup> i fou el 4 de maig de 1730, quan el canonge Andrés de Apeztegui, nebot del Bisbe, beneí l'església acabada.<sup>23</sup>

Un bon mitjà per a exercir l'educació cristiana i la cura pastoral dels seus fidels fou l'excel·lent edició d'un catecisme, publicat en 1728 amb el títol: «Breu compendi de la Doctrina Christiana». El text és en català i amb el format clàssic de preguntes i respostes. Se'n feren altres edicions durant el mateix segle. Fou, per tant, aquest catecisme, editat pel Bisbe Simeón de Guinda, el primer de tota una llarga sèrie d'edicions de catecismes fetes pel bisbat d'Urgell. Més tard, l'any 1799, el Bisbe Francisco de la Dueña i Cisneros continuava presentant una nova edició més simplificada i també Bernat Francés Caballero en 1810 hi va introduir algunes altres modificacions.<sup>24</sup>

També ens consta per l'oració fúnebre, que li dedicà José Villarejo, que el Bisbe va promoure i cuidar les diverses congregacions o germandats que hi havia a la Seu. Entre elles, s'esmenta la congregació de la Mare de Déu dels Dolors, congregació que passaria després a l'església, que avui serveix de seu dels Arxius d'Urgell. Pensem que aquestes congregacions foren també un bon mitjà de renovació espiritual dels fidels.

Finalment, un bon testimoni del règim i de les múltiples activitats realitzades pel Bisbe durant aquest llarg període del seu pontificat queda molt ben consignat i explicitat en els dotze volums dels registres de cúria, que aquest Bisbe ens ha deixat.<sup>25</sup> És que fou un Bisbe molt ordenat en la consignació dels seus afers. I per tot el que hem exposat, podem justament concloure que Simeón de Guinda fou un Bisbe renovador i de bon govern.

18. ADU, registre de cúria, núm. 130, f. 118.

19. ACU, Episcopologís d'Urgell, fragments de manuscrits, s. xv-xx, episcopologi, 5, f. 10, caixa, núm. 321.

20. Biblioteca Nacional de España, José VILLAREJO, *Declamación fúnebre en las exequias del ilustrísimo señor D. Simeón de Guinda y Apeztegui, obispo de Urgell*, Cervera, Imprenta de la Pontificia y Real Universidad. 1738.

21. Enric MOLINÉ i COLL, Les relacions de les visites «ad limina Apostolorum» dels bisbes d'Urgell (1597-1821), *Urgellia*, 3 (1980), p. 454-455.

22. ACU, actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 363r.

23. Biblioteca Nacional de España, José VILLAREJO, *Declamación fúnebre en las exequias del ilustrísimo señor D. Simeón de Guinda...*, Cervera, 1738, paràgraf iv, p. 11.

24. Enric MOLINÉ i COLL, «Els catecismes del bisbat d'Urgell del 1700 al 1900», *Església d'Urgell*, 209 (abril 1992) i 210 (maig 1992). *Idem*, «Els catecismes d'Urgell», *Església d'Urgell*, 222 (juliol-agost 1993).

25. ADU, registres de cúria, núm. 87-98.

### La seva mort i sepultura

El Bisbe Simeón de Guinda morí mentre visitava la parròquia de Sant Julià de Lòria. En efecte, el 27 d'agost de 1737, morí mentre es trobava a Sant Julià on feia la seva Visita Pastoral. Així ho comunicà al capítol d'Urgell el Vicari Perpetu de Sant Julià, Miquel Folch, testificant la mort del Bisbe, que ocorria entre les set i vuit hores de la matinada d'aquell dia.<sup>26</sup> Fou enterrat a l'església de les monges de la Companyia de Maria, el dia 29 d'aquell mateix mes i any. Tal com ho testifica l'acta de defunció escrita al llibre d'òbits de la Seu d'Urgell: «Lo dia 27 de Agost de 1737 en la vila de Sant Julià, Valls de Andorra, ha mort lo Illm. y Revm. Sr. Dn. Simeón de Guinda y Apeztegui, Bisbe de Urgell, de edat de 78 anys, tenint vint y dos anys de mitra de Urgell, y lo dia 29 son cos se ha enterrat en sa tomba en lo convent de las monjas de la Enseñansa de la ciutat de Urgell, ab assistència de tot lo capítol y de la Rnt. Comunitat y de todas las confrarias de la present ciutat. Ita est Bertran, prebere y Vicari de sant Od». (*Una altra mà posterior afegeix*): Fundà lo convent de la Compañia de Maria y Enseñansa de Urgell.<sup>27</sup>

I quan l'església de la Companyia de Maria i de l'Ensenyança passà a ser una sala de convencions i de concerts de la ciutat, es buidà una gran cripta que hi havia sota el presbiteri, la qual servia de sepultura de les monges del convent. Es recolliren totes aquelles restes sepulcral i es dipositaren al cementiri municipal. Aparegueren un gran nombre de taüts, eren les sepultures de les monges. S'inspeccionaren, però, per a veure si apareixia la sepultura de Simeón de Guinda. Entre elles, una sepultura contenia una mitra i una botella trencada de vidre amb un paper escrit al seu interior. Tots vàrem pensar que havíem trobat les restes de Simeón de Guinda, i per aquest motiu, les varen dipositar a la cripta de la catedral. Però no fou així. Posteriorment, es mirà de desxifrar el text de la botella de

vidre, el qual restava molt malmès i fragmentat. Finalment, es pogué determinar que aquelles restes eren del Bisbe Simó de Guardiola, del qual es trobà posteriorment a l'Arxiu Capítular unes lletres seves que manifestaven la seva voluntat de ser enterrat en aquella església.

Darrerament he tingut accés a l'oració fúnebre que tingué aquest Bisbe en el seu enterrament, la qual ens parla de la seva sepultura. L'orador presenta l'església i diu: «Esta Iglesia en su artificio es una perla, por su hermosa hechura, Crucero desahogado, buen Cimbório y buen presbiterio; con tres Coros, uno alto y dos baxos: el uno de éstos sirve para las Madres y en él tienen sus dos Sepulturas; el otro sirvió para las Encomendadas, hasta que parte de él se la destinó para las Ilustrísima para sepultura y Malsoleo, que si no tiene más de sumptuoso, sólo es porque el mismo Señor Obispo dos años antes de morir se lo ideó y se lo mandó executar, con Christiana máxima que para huesos no es menester gran casa y allí yace, no en la arca de madera gravada y dorada, sino en el Vaso o Carnero, que allí se ve con su losa, sin letrero alguno».<sup>28</sup> Ignorem si es feren altres intervencions posteriors en aquesta sepultura del Bisbe.

### Apèndix documental

18 Mayo y 11 de Junio 1736

*Visita del Bisbe Simeón de Guinda y Apeztegui, practicada per ell mateix a la catedral d'Urgell.*

ACU, Visitas de la catedral, s. XVI-XVIII, caixa núm. 89; Actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 428v-430v.

Certificamos y damos fee, nosotros Dn. Joseph Ibarra, presbítero Secretario de Cámara del Ilmo. Señor Dn. Simeón de Guinda y Apeztegui, por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica, obispo de Urgel, y Ciprián Marqués, notario de esta ciudad de Urgel y Secretario del muy Illtre. Cabildo de la santa iglesia Cathedral de Urgel, Secretarios de la Visita de dicha santa iglesia Cathedral, hecha por su Ilma. en el año pasado de 1736, que en el proceso de dicha Visita, entre otras santas disposiciones y ordinaciones por dicho Sr. obispo hechas, con los dos señores Asistentes, que intervinieron a dicha visita se encuentran las siguientes:

26. ACU, actes capitulars, 1698-1749, sign. 1023, f. 439r-v.

27. ADU, Parròquia de la Seu d'Urgell, Defuncions, 1718-1759, f. 104r, caixa núm. 87.

28. Biblioteca Nacional de España, José VILLAREJO, *Declaración fúnebre...*, op. cit., paràgraf iv, p. 11.

-Día 18 de Mayo de 1736, certificamos nosotros Dn. Joseph Ibarra, primer secretario y notario de esta Visita, como consta de la nominación arriba expresada, y Ciprián Marqués, notario vezino de esta ciudad, segundo secretario de la misma visita, como consta de su nominación hecha por el Ilmo. Señor Obispo y se halla incertada al principio de estos autos, signada con letra F, que dicho día a las quatro horas después de medio día se conferió su Ilma. con sus dos asistentes los Ilustres canónigos de esta Santa iglesia, Dn. Francisco Sallés, por ausencia del Dr. Dn. Juan Bautista Zaydín , el Dr. Dn. Antonio Rodil, ante nosotros los dichos notarios y secretarios continuando la Visita material de dicha santa iglesia, ha visitado todas las alajas de plata, que según el inventario presentado por el Dr. Dn. Raymundo Pintor, canónigo obrero de dicha santa iglesia, se hallan en diferentes calajos o armarios de dicha sacristía Mayor, juntamente con diferentes cruces y reliquiarios de reliquias y entre otra una cruz con cabos de plata, y en ella algunas reliquias que no se exponen a la pública veneración por falta de auténtica y por este motivo mandó su Ilma. que en adelante tampoco se expongan a dicha veneración, pena de incurrir en las comminadas por el derecho canónico.

-Item ha visitado un reliquiario de plata en que a unos corporales están azidas algunas formas consecradas según tradición antigua, a que se da veneración pública de tiempo immemorial a esta parte; llevándola públicamente en su manos por el preste en la procesión general, que cada año se hace en las calles públicas de la ciudad el día de la festividad del glorioso San Odón, obispo de esta diócesis y patrón de la misma ciudad, y se les ha dado y da dicha adoración latria, sin embargo de no hallarse auténtica de como se introduxo dicha veneración, no obstante su Ilma. ha mandado se le de esta veneración respeto del tiempo immemorial, en que se le ha dado y ser dicho immemorial tiempo equivalente a la auténtica de derecho, quando se introduxo.

-Item ha visitado su Ilma. una cagita en que se halla una sortija de diamantes pequeños que por su testamento, que también se halla en dicha cagita, dexó por legado a Nuestra Señora de Urgel el quondam arcediano y canónigo Aspriet de esta santa iglesia para ponerla en un dedo de la Virgen, que está puesta en el altar del presbiterio de dicha santa iglesia,

y en la misma cagita una partícula de una Espina, que en la pación de Nuestro Señor le pusieron en la cabeza con su auténtica de ser verdadera; y la dió dicho arcediano para que se expusiese en esta santa iglesia a la pública veneración sin reliquiario alguno, embuelta en un papel u otra cagita pequeña con el sello corespondiente a dicha auténtica; y respeto de ser el legado de dicha sortija impertinente y que no puede servir de adorno ni ponerse en dedo alguno de la santa imagen y en atención que a la referida partícula de la Espina, mientras no se pusiese en algún reliquiario decente no se puede dar veneración pública, usando de la autoridad que nos compete durante esta santa Visita, commutamos el legado de la referida reliquia, que no sirve de provecho ni adorno ni ponerse en dedo alguno de dicha santa imagen, en que el muy Illtre. Cabildo disponga se venda y de su producto se haga un reliquiario en que debiera ponerse la referida partícula de la santa Espina, para que de esta suerte se le pueda dar veneración pública y la adoren los fieles christianos; suponiendo que en estas circunstancias seria la voluntad del testador.

-Item ha visitado su Ilma. una cruz de plata en que está puesto un *lignum crucis* decentemente adornado a que por tradición antigua y tiempo immemorial se ha dado y da veneración pública, adorándole los fieles christianos sin embargo de no haver auténtica de su realidad; y como la tradición antigua y el tiempo immemorial de su veneración y adoración equivalga a la auténtica, su Ilma. ha mandado que en adelante sin incurrir en pena alguna se le dé la misma veneración y adoración que hasta ahora.

-Item ha visitado su Ilma. los ornamentos de dicha sacristía Mayor y las demás cosas contenidas en ella según el inventario, presentado por el referido Dr. Dn. Raymundo Pintor, obrero de dicha santa iglesia y los posteriormente hechos para el culto divino, y especialmente los de plata de llama y otros de seda; y habiendo hallado los anteriores decentes para el culto divino, han quedado aprobados com tales para usar de ellos en el culto divino.

Día 11 de Junio de 1736. Los secretarios y notarios infrascritos de esta Visita certificamos que haviéndose su Ilma. conferido en dicho día y año a las quatro horas después de medio día a la referida sacristía Mayor de dicha santa iglesia con sus dos asistentes los Illtres. Dres. Dn Juan

Bautista Zaydín y D. Antonio Rodil por antedichos notarios y en continuación de la Visita material de dicha sacristía Mayor, ha visitado la ropa blanca de albas, amitos, singulos, corporales, purificadores, pellizes de ministros y otras cosas conducentes según se contienen en el inventario presentado por el referido Dr. Dn. Raymundo Pintor, obrero de dicha santa iglesia, y toda la referida ropa blanca conciste de muchas dezentes y otras, aunque lo sean andadas y gastadas, usuales para los días ordinarios; y en atención a que no se hallan albas, amitos y singulos correspondientes a una cathedral para usar de ellas en las quatro fiestas y demás principales de el año, mandó su Ilma. al referido obrero que en el término de seis meses de la data haga fabricar tres albas y otros tantos amitos y singulos de seda de tela fina y sus encages correspondientes a las albas y amitos del producto de la estadoría de Ger en parte aplicada por disposición de la Sede Apostólica únicamente para la manutención de dicha sacristía Mayor, de suerte que de dichas tres albas se pueda usar en los referidos días solemnes para revestirse de ellas el preste, diácono y subdiácono para celebrar en el altar Mayor de dicha santa iglesia, cuya puntual observancia encargamos gravemente al referido obrero presente y los que le sucedieren en el empleo.

-Item dicho día mes y año visitó u ha visitado su Ilma. el altar Mayor del presbiterio de dicha santa iglesia, la ara consagrada puesta y bien encajada en medio de dicho altar y se halla entera y sin defecto alguno y juntamente las dos toallas sobre una de lienzo con que está cubierto dicho altar o la decencia que se requiere; y respecto de estar en algunas partes las paredes de dicho presbiterio manchadas y negras de apagar velas y achas en dichas paredes, su Ilma. ha mandado al referido canónigo Pintor obrero, las haga cubrir de algún vetum dezente en el término de seis meses después de la data de esta visita; para que se pongan con la decencia, que se requiere, y corresponda al presbiterio de una santa iglesia cathedral.

-Item ha visitado su Ilma. una linterna grande, que se halla a la parte del evangelio del presbiterio, en que de día y de noche arde una vela de zera continuamente, fundación hecha por un deboto en honra y veneración de Nuestra Señora de Urgel, puesta en el altar Mayor del mismo presbiterio, dotándola con renta competente para su

manutención, siendo el muy lltre. Cabildo administrador de dicha renta y de conservar esta piadosa fundación; y porque dicha linterna y la red de hilo de fierro está muy gastado e indezente, para hallarse en parte tan pública, como el presbiterio, ha mandado su Ilma. a dicho canónigo obrero que en el término de seis meses después de la data de este auto de visita, haga componer la referida linterna y su rexado de hilo de fierro, dándola un baño de vetum de color dezente correspondiente a las paredes del presbiterio, que se deberán también teñir para cubrir la indezencia de estar humeada con el humo de la referida vela.

-Item por quanto su Ilma. visitando dicho presbiterio ha reparado hallarse a la parte de la epístola y entrada al tras altar una pequeña pizina a manera de orinal sin sumidero, que según los ministros han concurrido a esta visita sólo sirve de que el sacristán Menor heche en dicha pizina las aguas después de labar los corporales y purificadores; y porque, no teniendo sumidero dicha pizina para correr las aguas de dichas labaduras, no ser destinada para esto y ser indezente esté puesta en el presbiterio, y ser la pizina de la pila bautismal de San Odón y su sumidero para las cosas referidas, ha mandado su Ilma. al referido sacristán Menor que pena de santa obediencia y otras a su arbitrio quite dicha pizina del puesto en que se halla y que en adlate los laboratorios de corporales, purificadores y otras cosas la heche en la pizina de la pila bautismal y su sumidero de la parroquia de San Odón.

-Item arden perennemente día y noche en dicho presbiterio, serrada de una bien labrada rexa de fierro con tres puertas, la una principal puesta enfrente del prebiterio y las otras dos pequeñas a los dos costados de evangelio y epístola, siete lámparas de plata algo desiguales, cuya manutención está fundada por diferentes debotos a cargo de las rentas de dicha sacristía y mensa capitular.

-Item tiene esta santa iglesia una colgadura de tercio pelo con sus galones de oro para dicho presbiterio, el choro y traschoro y se sirve de ella en las tres Pasquas y sus octavas de la Natividad y Resurrección del Señor y en la de Pentecostés y en la de la Assumpta de Nuestra Señora, en la de San Ermengol y Todos los Santos, y entre año si se ofreciere alguna función extraordinaria; y para lo restante del año tiene otra colgadura ordinaria usada de tefetán,



que sirve en dichos presbiterio y choro, y para dichas fiestas u principales tiene también una alfombra grande bien tratada y otra muy usada, que se pone en el presbiterio en lo restante del año, y diferentes reposteros de los espolios del señor obispo Moncada y otros.

-Item en dicho altar Mayor se celebra por un prebendado, que le tocara de turno la misa rezada de Nona, llamada *servitus Beatae Mariae Virginis*, y debe salir el celebrante al principio del salmo de ora de nona. La fundación de esta misa es muy antigua, y no consta en sus principios hubiese sido dotada de estipendio alguno, y como siempre haya sido penal el quondam Dr. Miguel Morillo, arcediano Mayor de esta santa iglesia la dotó con el estipendio de seis sueldos barceloneses, cuyos réditos concisten en los censales, que constan de la receptoría de la mensa capitular, así de cobrables, como de los que no lo son, y por la razón de ser penal no fue comprendida en la reducción del año 1715, y faltándole el estipendio sinodal hasta los siete sueldos barceloneses, los executores del último testamento del Dr. Joseph Gallart, deán que fue de esta santa iglesia, usando de su facultad añadieron un sueldo de estipendio hasta los siete por cada una, imponiendo la obligación al celebrante el tener presente la alma de dicho Dr. Gallart en el Memento de dicha misa.

-Item se dize en dicho altar Mayor la misa rezada de Nuestra Señora llamada Matutinal, fundada en el mismo altar, por el canónigo que tocara de turno y la ha celebrado y celebra hasta al presente votiva en todos los días excepto en el día de la Natividad del Señor, Pasquas de Resurrección y Pentecostés y en las fiestas ocurren entre año de Nuestra Señora, celebrándose en todas ellas misa del Oficio, siendo esta fundación a cargo y obligación de las prebendas o estadorías de Bexech, Er y Olafra(c)ta, las dos primeras en las quatro partes del año, y la tercera lo restante, hallándose la primera y últimas estadorías unidas a la mensa capitular y la segunda, que es de Er propia del estador, tiene asignado el estipendio por cada misa seis sueldos, debiéndose celebrar por turno de los prebendados las que tocan a las referidas primera y tercera estadorías, pagando la mensa la mensa capitular sus respective estipendios, por percibir sus respective rentas, y las que pertenezcen al estador, las debe celebrar por si o hacerlas celebrar por otro, dándole el

estipendio de seis sueldos por cada una. Es fundación antiquísima, como el celebrarse la misa votiva en la forma referida, haviéndose practicado de tiempo immemorial a esta parte, sin saberse haya havido y haya privilegio para ello, fundándose en que la santa imagen de Nuestra Señora, que se venera en esta santa iglesia fue en los tiempos antiguos venerada y visitada por mucha parte de la Europa, por haver sido aparecida en la forma que otras muchas santas imágenes, que como tales han sido y son veneradas en los reynos de España, por cuyo motivo su Ilma. aprueba la práctica y costumbre immemorial de que dicha misa Matutinal de Nuestra Señora se celebre votiva en dicho altar Mayor por el estador de Er, las que le tocan y las restantes por turno entre los prebendados con sus respective estipendios con la excepción referida de la Natividad del Señor, Pasquas de Resurrección y Pentecostés y en las fiestas que ocurre entre año de Nuestra Señora. Pero porque la indevoción de muchos fieles de esta ciudad ha introducido con nota pública, por liberarse de oír la misa larga en el domingo de Ramos, respecto de decirse la Pación del Señor, el abuso de juntarse la mayor parte de los vezinos en la iglesia cathedral para oír dicha misa votiva de Nuestra Señora y cumplir con ella el precepto y escusarse de oír otra misa rezada de Pación; por ser este abuso contra la veneración y culto de un día de los más solemnes del año, en que se representa la sagrada Pación del Señor y deben los fieles asistir principalmente a la iglesia cathedral, en que se halla su parroquia de San Odón; mandó su Ilma. que el canónigo estador de Er y los demás prebendados, que por turno les pudiese tocar celebrar esta misa rezada, que pena de santa obediencia y de perder el estipendio de dicha misa, que en tal caso se aplique para la obra de la sacristía de esta santa iglesia, la celebren en adelante en la dominica de Ramos diziendo la misa de Pación, y de manera alguna la votiva de Nuestra Señora. Y para que venga a noticia del muy Illre. Cabildo para su cumplimiento, manda su Ilma. se haga la presente certificación, y se presenta al muy Illre. Señor Deán de dicha santa iglesia, para que lo ponga en noticia de dicho muy Illre. Cabildo.

Joseph Ibarra, secretario. Cypriano Marqués, secretario de la Visita (*signatures autògrafes*).